

Nr 934

Av herr **Werner m. fl.**, om vidgat straffansvar vid djurplågeri.

Brottsbalken stadgade (16:13) tidigare om straff för den som tillfogat djur »otillbörligt lidande». År 1966 ändrades detta till att gälla den som »otillbörligen utsätter djur för lidande». Denna ändring föranleddes främst av önskemålet att ge lagtexten »ett mer lättillgängligt uttryck för det avsedda laginnehållet». Justitieministern ansåg ett sådant förtydligande motiverat av den dåvarande lagbestämmelsens alltför restriktiva tillämpning i praktiken. 1965 hade tredje lagutskottet — enligt vår mening med allt fog — strukit under att djurplågeri är ett allvarligt brott och att domstolarna inte borde tillämpa djurplågeriparagrafen med sådan mildhet som ofta skedde.

Vilken effekt har då denna lagändring — som kanske inte bara för juridiskt utbildade närmast framstår som en lek med ord — haft? Härom är ogörligt att uttala sig. Den hittills anmärkningsvärt magra floran av publicerade rättsfall på detta område — allt som allt ett knappt dussin, och från högsta domstolens verksamhet sedan 1944 blott ett — är fortfarande lika mager. Ej heller i övrigt erbjuder sig någon tjänlig informationskälla. I brist på upplysningar om motsatsen måste man alltså utgå från att lagändringen hittills ej medfört påvisbar effekt. Delar av det resonemang som återgivits i nyss anförda rättsfallsreferat — bl. a. i fråga om straffmätningen — visar för övrigt hur likgiltig man kan ställa sig till tredje lagutskottets ovan nämnda uppfattning om djurplågeribrottets natur.

Enligt vår mening ligger det allvarligaste hindret mot en effektiv och tillfredsställande tillämpning av djurplågeriparagrafen däri, att brottsbeskrivningen fått en onöjaktig utformning. Till en början är sålunda att märka att kriminaliseringen gäller endast uppsåtliga handlingar.

Vanligtvis kräver svensk strafflag, för att ett brott skall anses föreligga, att gärningen i fråga begåtts uppsåtligen. Mera ovanligt är att lagstiftaren kriminaliserar handlingar, som företagits endast av oaktsamhet. Med att en gärning begås uppsåtligen förstås, att den företas med vett och vilja. I straffrättsliga sammanhang ges emellertid uppsåtsbegreppet ett ganska vidsträckt innehåll. Sålunda anses med uppsåt även det s. k. eventuella uppsåtet. Sådant slag av uppsåt till en viss effekt eller ett visst gärningsmoment föreligger när gärningsmannen inser att effekten är möjlig — fastän inte nödvändigt förbunden med hans handling — och det dessutom kan hållas för visst att han skulle handlat som han gjort även om han insett att effekten skulle in-

träffa. Ett exempel: Gärningsmannen lägger ut gift för att döda råttor var-
 efter grannens hund råkar äta av giftet och dör. Gärningsmannen insåg ris-
 ken härför men skulle — enligt vad man anser sig kunna påstå — ha lagt
 ut giftet även om han varit säker på att en hund skulle komma att smaka
 på giftet och dö.

Djurplågeriparagrafen stadgar för närvarande: Om någon, genom miss-
 handel, överansträngning eller vanvård eller på annat sätt, otillbörligen ut-
 sätter djur för lidande, dömes för djurplågeri till böter eller fängelse i högst
 två år. Med denna avfallning av lagbudet krävs alltså för straffbarhet att
 gärningen, som sagt, skall begås uppsåtligen, vilket betyder att gärnings-
 mannen skall i handlingsögonblicket ha insett att djuret åsamkades lidande.
 (Däremot behöver han inte också förstå, att hans handlande är otillbörligt.)
 Domstolen måste med andra ord — för att kunna straffa för djurplågeri —
 finna utrett, att gärningsmannens uppsåt omfattat inte bara den behandling
 av djuret, varigenom djuret enligt domstolens värdering utsatts för lidande
 på otillbörligt sätt, utan även att djuret tillfogats någon grad av lidande. In-
 vänder gärningsmannen att han haft för avsikt att blott döda djuret, låt vara
 att djuret inte dog vid första slaget e. d., måste det naturligtvis vanligen vara
 synnerligen svårt för åklagaren att överbevisa gärningsmannen om att denne
 i handlingsögonblicket haft uppsåt att tillfoga djuret lidande.

Inte ens möjligheten att applicera det hypotetiska betraktelsesätt som
 består i den ovannämnda konstruktionen av eventuellt uppsåt torde visa sig
 praktiskt framgångsrik. Oändligt svårt, ja, mången gång rent av omöjligt
 måste det vara att tillförlitligt reda ut vad som vid visst tillfälle försiggått
 i gärningsmannens sinne. Och vilka svårigheter möter inte mot att konstatera,
 att gärningsmannen insett att djurets lidande var en möjlig följd av hans
 handlande och att det måste hållas för säkert att visshet om lidandets in-
 träde inte skulle avhållit honom från att handla så som han gjorde.

Men inte bara uppsåtskravet i och för sig begränsar paragrafens använd-
 ning. En annan väsentlig begränsning följer enligt vår mening av det sätt på
 vilket man i övrigt konstruerat brottet. Gärningsmannen skall ju ha haft
 uppsåt att tillfoga djuret lidande. I stället för att se en effekt, lidandet, borde
 brottsbeskrivningen ändras till att endast innefatta ett handlande. Straff
 borde drabba den som mot djur otillbörligen begår gärning som är ägnad att
 tillfoga djuret lidande. Uppenbart är att åklagaren med ett sådant laginne-
 håll skulle bli befriad från de avsevärda bevissvårigheter som möter honom
 i dag.

En tredje kritisk punkt i lagbestämmelsen, som vid en revision av denna
 lämpligen bör uppmärksammas, är begreppet otillbörlighet. Vad menas där-
 med? Lagmotiven aktar sig noga för att ge några upplysningar. Uttrycks-
 sättet är alldeles för vagt för att ge domstolar, åklagare och polis ett stöd för
 en verkningsfull lagtillämpning, vilket de — av de domar, som kommit till
 allmänhetens kännedom att döma — uppenbarligen är i stort behov av.

Främst synes oss emellertid den förändringen påkallad som består i att man vid djurplågeribrottet antingen uttryckligen ger avkall på uppsåtskravet — och alltså konstruerar gärningen som ett brott, oavsett huruvida vederbörande hade uppsåt eller inte att tillfoga djuret lidande — eller låter brottsbeskrivningen rikta sig enbart mot själva handlandet, oavsett den inträffade effekten.

Enligt vår uppfattning är båda dessa alternativ helt acceptabla ur såväl straffrättsliga som kriminalpolitiska synpunkter. Tvekan kan ej heller råda om att ettvarvt av tillvägagångssätten innebär en enkel och förträfflig metod att effektivisera djurplågeriparagrafen och komma den att bli något mer än vad den med nuvarande domstolstillämpning är, nämligen ett tämligen harmlöst vapen i lagstiftningsarsenalen. Enligt vårt förmenande bör därför 16 kap. 13 § brottsbalken, med bibehållande av övriga rekvisit utformas antingen så, att djurplågeribrott föreligger, oavsett huruvida gärningen begås av uppsåt eller vårdslöshet eller så, att djurplågeribrott föreligger, om gärningen är ägnad att tillfoga djuret lidande.

Med stöd av vad ovan anförts hemställes,

att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte anhålla om förslag till sådan ändring av brottsbalkens kap. 16 § 13 som med utgångspunkt från vad i förevarande motion anförts efter utredning synes lämplig.

Stockholm den 28 januari 1969

Mårten Werner (m)

Sten Sjöholm (fp)

Rolf Clarkson (m)

Bengt Börjesson (cp)

i Falköping

Bengt-Olof Thylén (m)

Gunnar Oskarson (m)

Viola Sandell (s)